
ПСИХОЛОГІЧНА ДІАГНОСТИКА ШКОЛЯРІВ

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБИСТІСНИХ РИС УЧНЯ

ТЕМПЕРАМЕНТ

Мета: визначення типу темпераменту учнів.

Вік учнів: усі вікові групи.

Обладнання: бланк спостереження за учнями.

Темперамент — вроджені форми поведінки, що проявляються в динаміці, тонусі й урівноваженості реакцій людини на життєві впливи. Темперамент являє собою динамічну характеристику поведінки людини.

Вчитель визначає тип темпераменту учня, користуючись наведеними характеристиками

1. Сангвіністичний

- Жвавий, допитливий, рухливий (без різких, поривчастих рухів);
- веселий, життєрадісний, енергійний, витривалий;
- здатний переоцінювати себе;
- емоційно нестійкий, легко піддається почуттям, але вони не глибокі;
- швидко забуває образи, порівняно легко переживає невдачі;
- легко входить в контакт, товариський, доброзичливий, привітний;
- легко пристосовується до різних обставин;
- якщо навчальний матеріал цікавий, доступний, то звертає увагу на нього, швидко запам'ятовує, легко перемикає увагу; якщо матеріал нецікавий, відволікається, нудьгує, погано засвоює нове;
- одноманітна буденна, кропітка робота стає тягарем;
- йому властива гнучка, швидка вимова, що супроводжується жвавими жестами, виразною мімікою.

2. Холеричний

- Непосидючий, метушливий;
- невитриманий, нетерплячий;
- різкий та прямолінійний у спілкуванні;
- рішучий, ініціативний, впертий;
- кмітливий у суперечці, працює уривчасто;
- здатний на ризик, незлопам'ятний та необразливий;
- йому властива швидка, емоційна вимова;
- нерівноважений, здатний до поспішних необдуманих вчинків, створення конфліктних ситуацій;
- наполегливий у досягненні мети;
- схильний до різких змін настрою;
- нетерплячий до чужих недоліків та помилок;
- із захопленням та пристрастю береться до справи, але не витримує одноманітності в роботі.

3. Флегматичний

- Спокійний та холоднокровний, посидючий;
- послідовний та розсудливий у справах;
- обережний, ґрунтовний, стриманий, терплячий;
- мовчазний, не полюбляє пустого базікання;
- помірно товариський, у спілкуванні спокійний;
- йому властива спокійна, рівномірна вимова, без різких жестів;
- як правило, розпочату справу доводить до кінця;
- суворо дотримується розробленого розпорядку дня, дисциплінований;
- малочутливий до заохочення та покарання;
- незлий, виявляє поблажливість до критики на свою адресу;
- постійний у своїх інтересах та вподобаннях;
- повільно включається в роботу та перемикається на іншу;
- полюбляє акуратність та порядок у всьому, не полюбляє змін;
- важко пристосовується до нових обставин.

4. Меланхолічний

- Сором'язливий, скромний, не впевнений у собі, покірний;
- тактовний, делікатний, чуйний;
- губиться в нових обставинах, відчуває розпач та пригніченість під час невдач;
- вразливий, чутливий, надмірно образливий;

- прагне замкнутися в собі, відлюдкуватий, легко переносить самотність;
- відчуває складнощі у спілкуванні з новими людьми, не товариський, схильний до підозрливості;
- ставить високі вимоги до себе та інших;
- потайливий, не ділиться ні з ким своїми думками;
- йому властива тиха, несмілива вимова, мовчазність;
- малоактивний, намагається викликати співчуття, уникає суспільної діяльності;
- швидко втомлюється;
- у звичній, спокійній обстановці працює продуктивно;
- емоції та почуття майже не виявляє, але вони відрізняються глибиною, силою та тривалістю.

ВИЗНАЧЕННЯ ТИПУ ТЕМПЕРАМЕНТУ УЧНЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Мета: визначити тип темпераменту учня.

Вік учнів: 6–11 років.

Обладнання: бланк спостереження за учнями.

Інструкція: для правильної оцінки особливостей темпераменту слід дотримуватись наступних умов:

- а) оцінювати їх у найрізноманітніших видах реакцій;
 - б) знати, в яких саме реакціях особливо яскраво проявляється темперамент.
1. У ситуації, коли потрібно діяти швидко:
 - а) легко включається в роботу;
 - б) діє із захопленням, пристрастю;
 - в) діє спокійно, без зайвих слів;
 - г) діє невпевнено, боязко.
 2. Як реагує на зауваження вчителя?
 - а) каже, що надалі так чинити не буде, але через деякий час робить те ж саме;
 - б) обурюється, що йому роблять зауваження;
 - в) вислуховує, реагує спокійно;
 - г) ображено мовчить.

3. Під час обговорення з товаришами питань, що його дуже хвилюють, висловлює власну думку:

- а) швидко із запалом, але прислухається до висловлювань інших;
- б) швидко, пристрасно, але не слухає інших;
- в) повільно, спокійно, але впевнено;
- г) з великим хвилюванням та сумнівом.

4. У ситуаціях, коли потрібно здавати контрольну роботу, а вона ще не закінчена або зроблена, як виявляється, з помилкою:

- а) легко реагує на ситуацію, що склалася;
- б) поспішає закінчити роботу, обурюється з приводу помилки;
- в) працює спокійно, доки вчитель не підійде до нього і не візьме роботу;
- г) здає роботу, але висловлює невпевненість, сумніви щодо правильності її виконання.

5. Під час розв'язання складної задачі (або прикладу), якщо вона одразу не виходить:

- а) кидає, потім знову береться до розв'язання;
- б) розв'язує вперто й наполегливо, але час від часу висловлює різке незадоволення;
- в) розв'язує спокійно, сумлінно;
- г) виявляє розгубленість, невпевненість.

6. У ситуації, коли учень поспішає додому, а вчитель або актив класу пропонує йому залишитись у школі після уроків для виконання конкретного завдання:

- а) швидко погоджується;
- б) обурюється;
- в) залишається без суперечки;
- г) виявляє розгубленість.

7. У незнайомій обстановці:

- а) виявляє максимум активності, легко і швидко отримує потрібні відомості для орієнтування, швидко приймає рішення;
- б) виявляє активність у якомусь певному напрямі, через це не отримує потрібних відомостей, але рішення приймає швидко;
- в) спокійно обдивляється навколо, з рішенням не поспішає;
- г) боязко знайомиться з обставинами, рішення приймає невпевнено.

Обробка отриманих результатів.

Літери попереду варіантами поведінки означають:

а – сангвінік;

б – холерик;

в – флегматик;

г – меланхолік.

Приклад оформлення результатів спостереження.

Учень _____

Ситуація	Темперамент	а	б	в	г
1	сангвінік	+			
2	флегматик			+	
3	холерик		+		
4	холерик		+		
5	холерик		+		
6	меланхолік				+
7	холерик		+		
Разом		1	4	1	1

Висновок: темперамент учня наближений до холеричного типу.

ТЕСТ «ЕКСТРАВЕРТ ЧИ ІНТРОВЕРТ»

(за методикою К. Юнга)

Мета: визначити типологічні особливості особистості учня.

Вік учнів: від 14 років.

Обладнання: роздруковані бланки тесту, олівці чи ручки.

Інструкція: на кожне запитання пропонується два варіанти відповідей.
Учень має обрати відповідь, що підходить йому найбільше.

- Що ти вважаєш за краще?
 - Невелике коло рідних;
 - велику компанію друзів.
- Які книги ти любилаєш читати?
 - З цікавим сюжетом;
 - з розкриттям переживань героїв.

3. Що ти вважаєш допустимим у роботі, навчанні?
 - а) Запізнення;
 - б) помилки.
4. Якщо ти вчиняєш недобре, то:
 - а) Гостро переживаєш;
 - б) не відчуваєш гострих докорів совісті.
5. Як ти порозумієшся з людьми?
 - а) Швидко, легко;
 - б) повільно, обережно.
6. Чи вважаєш ти себе образливим?
 - а) Так;
 - б) ні.
7. Чи схильний ти гучно сміятися від душі?
 - а) Так;
 - б) ні.
8. Ти вважаєш себе:
 - а) Мовчазним;
 - б) балакучим.
9. Ти відвертий чи потайливий?
 - а) Відвертий;
 - б) потайливий.
10. Чи подобається тобі аналізувати власні переживання?
 - а) Так;
 - б) ні.
11. Знаходячись у компанії, ти любиш:
 - а) Говорити;
 - б) слухати.
12. Чи часто ти переживаєш невдоволення собою?
 - а) Так;
 - б) ні.
13. Чи подобається тобі організувати що-небудь?
 - а) Так;
 - б) ні.
14. Чи хотілося б тобі вести особистий щоденник?
 - а) Так;
 - б) ні.

15. Чи швидко ти переходиш від рішення до дії?
 - а) Так;
 - б) ні.
16. Чи легко ти змінюєш свій настрій?
 - а) Так;
 - б) ні.
17. Чи подобається тобі запевняти інших, нав'язувати свої погляди?
 - а) Так;
 - б) ні.
18. Твої рухи:
 - а) Швидкі;
 - б) уповільнені.
19. Ти сильно засмучуєшся через неприємності:
 - а) Часто;
 - б) рідко.
20. У складних випадках ти:
 - а) Поспішаєш звернутися про допомогу до інших;
 - б) намагаєшся вирішити проблеми самостійно.

Обробка отриманих результатів.

Показники екстраверсії: 1б, 2а, 3б, 4б, 5а, 6б, 7а, 8б, 9а, 10б, 11а, 12б, 13а, 14б, 15а, 16а, 17а, 18а, 19б, 20а.

Кількість відповідей, що співпадають з вище наведеним переліком підрахувати й помножити на 5.

Бали: 0—35 — інтроверсія; 36—65 — амброверсія; 66—100 — екстраверсія.

Екстраверт — легкий у спілкуванні, має високий рівень агресивності, тенденцію до лідерства, полюбляє бути в центрі уваги, легко заводить знайомства, імпульсивний, відкритий, судить про людей «з їхньої зовнішності», не цікавиться внутрішнім світом; холерик або сангвінік.

Інтроверт — спрямований на світ особистих переживань, мовчазний, мало контактний, важко заводить знайомства, не любить ризикувати, переживає розрив старих зв'язків, має високий рівень тривожності та ригідності*; флегматик або меланхолік.

* Ригідність — психологічний консерватизм, виявляється в прив'язаності людини до незначного кола спілкування, впертості, обережності у ставленні до нового.